

//////////////////// KRÓNKA //////////////////////////////////////

A magyar nyelv használata a tudományos szakfolyóiratokban

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI ÁLLÁSFOGLALÁS

A Magyar Tudományos Akadémia ez év őszén nyilvános vitafórumot indított köztestületi tagjai számára a magyar nyelv tudományos nyelvként való használatáról. Mint a felhívásban megfogalmazták, a magyar nyelv ápolásának az ügye az MTA egyik legfontosabb küldetése a 198. éve történt alapítása óta. Freund Tamás elnök úr a köztestületi tagoknak írt levelében írja: bízunk abban, hogy a fórum elősegíti majd, hogy az Akadémia a jövőben a tudományos közösségnek leginkább megfelelő intézkedésekkel szolgálja a magyar nyelv ápolásának nemes ügyét.

A Gazdálkodás agrárökonómiai tudományos folyóirat Szerkesztőbizottsága a kezdeményezés fontosságát átértékelve szerkesztőbizottsági ülésen foglalkozott a témával, és az ott elhangzottak alapján kíván bekapcsolódni a véleménycserébe. A Gazdálkodás Szerkesztőbizottságát 18, Tudományos Tanácsadó Testületét 10 MTA köztestületi tag alkotja, többen közülük akadémikusok, az MTA osztályainak, bizottságainak tisztségviselői.

A Gazdálkodás az egyetlen magyar nyelvű tudományos folyóirat az agrárökonómia tudományterületen, amelyet 65 évvel ezelőtt alapított – másokkal együtt – Erdei Ferenc, a Magyar Tudományos Akadémia egykori főtitkára. A kiadvány évente hat alkalommal jelenik meg, az MTA IV. és IX. Osztálya által is minősített folyóirat. A Gazdálkodás célkitűzései, egyes korszakait jellemző főbb irányzatai, az agrárökonómia tudományterület fejlődését elősegítő legfontosabb közleményei megismerhetők a 2023-ban megjelent *Korszakok és irányzatok a 65 éves Gazdálkodás című folyóiratban (1957–2022)* kötetből.

A Gazdálkodás Szerkesztőbizottsága a következő gondolatokat ajánlja a fórum szervezőinek figyelmébe:

Amikor a magyar mint tudományos nyelv jövőjéről beszélünk, akkor négy dolgot kell tekintetbe vennünk:

1. folyamatosan nő az angolt munkanyelvként használó magyar kutatók száma;
2. sok olyan szakterület van, ahol – főleg, de nem kizárólag, a nehezebben fogalmazó kollégák számára – egyszerűbb angolul írni, mint anyanyelvünkön;
3. a jelenlegi tudományos minősítési és pályázati rendszerek (PhD, habilitáció, egyetemi tanári kinevezés, MTA doktora cím, OTKA, TÉT pályázatok stb.) alapja a vezető külföldi folyóiratokban megjelent cikkek száma, a magyar nyelvű közlemények figyelembevétele esetleges;
4. a magyar nyelvű publikációkra nagyszámú rendekkel kevesebb hivatkozás érkezik, mintha ugyanaz a közlemény angolul jelenik meg.

A fentiekből az következik, hogy a kutatóknak egyre kevésbé „éri meg” magyar nyelven publikálniuk. Ennek már napjainkban is az a következménye, hogy a magyar nyelvű folyóiratok száma és színvonala folyamatosan csökken, majd – becslésünk szerint 2030-ra – többségük megszűnik létezni, vagy olyan alacsony szakmai színvonalra süllyed, hogy az a tudományos közösség számára már vállalhatatlan.

A magyar nyelvű tudományos folyóiratok háttérbe szorulása több területen is hiátust okoz. Ezek közül példaként említhetjük, hogy:

1. hátrányt szenvedhet az agrárközgaz-

daságtan és üzemszervezés évszázadok alatt kialakult tudományos nyelvezetének megőrzése és ápolása, emellett megtorpan a magyar tudományos nyelv fejlődése, és nem csupán a tudományos szakszavak, de a köznyelv területén is, idegen kifejezések nyernek az indokoltnál nagyobb teret beszédünkben és a közleményeinkben is;

2. több tudományterületen fordulhat elő, hogy a kutatás „országspecifikus”, és nem értelmezhető a szélesebb, nemzetközi közvélemény számára, így az itt születő eredményeknek nem lesz színvonalas közlési fóruma;
3. a magyar nyelvű tudományos közlemények hiánya kedvezőtlenül hat a tudomány és a gyakorlat kapcsolatára;
4. az oktatás is megsínyli a magyar nyelvű közlemények hiányát, hiszen korai életszakaszban még nem várható el az angol nyelv magas szintű szakspecifikus ismerete;
5. kevésbé lehet hatékony a Kárpát-medencében élő, mezőgazdasággal és a kapcsolódó területekkel foglalkozó népesség új tudományos eredményekkel történő tájékoztatása.

Úgy gondoljuk, nem szükségszerű a magyar nyelvű folyóiratok színvonalának hanyatlása, ez a szakterület művelőin is múlik! Elsődlegesnek tartjuk és elfogadjuk, hogy a tudományos munkák eredményeit széles körben szükséges megismertetni, amibe beletartozik – a nem tükörfordításként elkészült – **angol és magyar nyelvű munkák különböző felületeken történő publikációja**, szabályosan jelezve a párhuzamosságokat, önhivatkozást. (Pl.: „Ezen tanulmányban közöltek nagymértékben támaszkodnak/megegyeznek az itt és itt közölt vagy közlésre elfogadott tanulmányban foglaltakkal”.) Természetesen ezt tudatosítani szükséges a különböző minősítő fórumokkal is. (Lengyelországban ez működő gyakorlat, és mivel sokkal hamarabb jelentek meg folyóirataikkal az adatbázisok-

ban – gondolunk itt az Index Copernicusra –, a korábbi lengyel nyelvű anyagaikra is szélesebb a hivatkozás.)

Nem tisztünk annak mérlegelése, hogy a fent említett folyamat káros-e, és ha igen, milyen mértékben. Ha viszont a magyar tudományos közélet és tudománypolitika ezt el akarja kerülni, akkor ez csakis úgy lehetséges, ha **a tudományos pályán dolgozókkal szemben elvárás** – kevésbé divatosan: „legyen ráhatás” arra –, **hogy adott időközönként kutatásait magyar nyelven is közzétegyék, mégpedig igényes hazai folyóiratokban**. Ezért olyan szabályozásra van szükség, mely ezt a célt érvényesíti. Ne lehessen pl. úgy fokozatot szerezni egy tudományterületen, hogy arról szerzője ne számolt volna be értelmes, magyarul megírt szaccikk formájában valamely, a szakterület szempontjából mértékadónak tekintett folyóiratban.

Változtatni kellene azon a kialakult káros gyakorlaton, ami főként abban nyilvánul meg, hogy egyrészt a magyar nyelvű folyóiratok a számos erre irányuló törekvés ellenére sem kapnak megfelelő (pl. A) minősítést az Akadémia egyes osztályainak értékelésében, másrészt a magyarországi egyetemek a munkatársak előmenetelét meghatározó szempontok között nem preferálják a magyar nyelvű cikkek megjelentetését magyar folyóiratokban.

A Gazdálkodás Szerkesztőbizottsága természetesen a továbbiakban is mindent megtesz a magyar nyelvű tudományos cikkek megjelentetése érdekében, de rendkívül fontosnak tartaná az Akadémia támogatását ebben a törekvésben.

Budapest, 2023. december 10.

A Gazdálkodás agrárökonómiai tudományos folyóirat Szerkesztőbizottsága nevében
Székely Csaba, az MTA doktora
a Gazdálkodás Szerkesztőbizottságának elnöke